

els plans directors actuals són passius, reactius i, en el millor dels casos, s'adapten a la incertesa. En tercer lloc, els plans directors com a procediments formals són, amb tot, essencials per al bon desenvolupament d'un aeroport. Aquests dilemes són els que l'autor encara al capítol 8 («Airport Planning in a Free-Market Regime») i que motiven que plantegi el *Flexible Strategic Planning* (FSP) com una metodologia alternativa a la tradicional i que aporta més flexibilitat, proactivitat i planteja solucions de llarg termini que poden ser replantejades quan calgui. La tria d'opcions reals i l'adaptació a diversos futurs possibles són alguns dels punts clau d'aquesta metodologia plantejada per Burghouwt. Finalment, al capítol 9 («The Case of Amsterdam Airport Schiphol») analitza el cas de l'aeroport d'Amsterdam

Schiphol des del punt de vista del FSP. Schiphol presenta molts elements del FSP, però també presenta problemes en l'avaluació de les inversions en nova infraestructura i en l'excessiva influència de KLM en el procés de planificació.

Aquest llibre representa una gran contribució de la geografia al terreny de l'aviació i la planificació aeroportuària. A més a més, també omple un buit molt important en la literatura especialitzada en tota una sèrie d'aspectes respecte a la desregularització del mercat del trànsit aeri europeu que encara no havien estat analitzats a fons.

Pere Suau Sánchez

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Geografia
pere.suau.sanchez@uab.cat

BLUNT, Alison; DOWLING, Robyn (2006)
Home

Oxon: Routledge, 320 p.
ISBN: 978-0-415-33274-3

Aquest llibre forma part de la col·lecció «Key Ideas in Geography», coordinada per les geògrafes Sarah Holloway i Gill Valentine, i publicada per la prestigiosa editorial britànica Routledge. Dins d'aquesta col·lecció, s'hi han publicat uns altres títols (*Urban Ecology, The City, Landscape, Nature*) i tots, juntament amb el que ens ocupa, *Home*, aprofundeixen l'estudi de diversos conceptes clau dins la nostra disciplina. Les autores del llibre són les geògrafes Alison Blunt, de la University of London, i Robyn Dowling, de la Macquarie University, de Sidney, reconegudes especialistes en el camp de la geografia cultural, feminista i postcolonial.

Per la seva estructura ben clara i el seu contingut tan ric, el llibre constitueix una guia excel·lent per descobrir a què ens referim exactament en geografia quan parlem de llar i domesticitat. A més, la volun-

tat de fer una geografia crítica del concepte de llar impregna tota l'exposició, com també l'interès per fer-la entenedora als estudiants —amb nombrosos exemples i casos d'estudi d'arreu del món exposats— i atractiva als especialistes del tema —amb una voluminosa recopilació bibliogràfica—. Passem, tot seguit, a exposar breument el contingut del llibre.

Pensem per uns instants què significa la paraula «llar» per a cadascun de nosaltres. La resposta variarà en funció de qui som i on som, és a dir, respondrem a partir de la nostra identitat, de la nostra cultura, de les experiències viscudes, dels nostres imaginaris, de les memòries d'infantesa o dels somnis de futur. La resposta a la pregunta també variarà en funció del temps i de l'espai. Així, per exemple, una persona que patís en carn pròpia el desastre de l'huracà Katrina l'any 2005, no contesta-

rà de la mateixa manera que una altra que, amb els estalvis de tota una vida, s'hagi pogut comprar la casa dels seus somnis.

La llar és, per a moltes persones, un lloc de confort i seguretat, un sentiment de pertinença i arrelament. Alhora, també, representa per a moltes d'altres un lloc de violència i alienació. Nombrosos exemples històrics i contemporanis ens mostren fins a quin punt la llar pot ser un lloc poc familiar i habitable. Pensem, per exemple, en les dones que pateixen violència de gènere a casa seva; en els infants maltractats pels seus progenitors dins l'espai domèstic; en les persones amb discapacitats que viuen en habitatges no adaptats; en els nois i les noies homosexuals que viuen a casa els pares i on la seva sexualitat es controla i es menysprea; en les persones indígenes que han patit desplaçament i desposseïció de les seves llars com a resultat de la construcció d'un imperi o d'una nació (per exemple: els aborígens australians); en les persones que pateixen violència racial i la relocalització de la seva llar es fa en funció d'una política urbana encaminada al control social (per exemple: la població negra a Sud-àfrica durant l'*apartheid*); en les persones que migren forçades o en aquells treballadors i treballadores domèstics transnacionals que pateixen violència i abusos a les cases on treballen. Des d'un punt de vista crític, el llibre aprofundeix aquests casos i introdueix, a més, un concepte d'anàlisi interessant, el de «domicidi». Aquest terme s'utilitza quan es fa referència expressa a la destrucció deliberada de les llars causant patiment a les víctimes i provocada per accions humanes. Les llars poden destruir-se de moltes maneres, ja sigui per conflictes armats, renovacions urbanes, creació d'aeroports o parcs nacionals, construcció d'embassaments, etc. Sovint, aquesta eliminació d'habitatges o assentaments humans està justificada per l'interès públic o pel bé comú, i és conseqüència directa d'interessos econòmics i polítics. El «domicidi» provoca la destrucció de l'arrelament a un lloc, la pèrdua de llibertat i

propietat, la restricció de llibertat, com també la pèrdua parcial d'identitat.

La llar pot ser viscuda i imaginada, és a dir, es pot entendre com una relació entre processos materials i imaginaris i com un procés de creació entre formes de construcció i pertinença. Així doncs, veiem que la llar no és només una construcció física o una materialitat (un habitatge), sinó que va més enllà i constitueix, a la vegada, un cúmul d'idees, de sentiments i d'emocions, que pot ser positiu (pertinença, desig, intimitat), negatiu (por, violència, alienació) o tots dos alhora. Aquests sentiments són intrínsecament espacials i, per tant, la llar constitueix un imaginari espacial format per un conjunt d'idees i sentiments variables segons el context i la cultura.

Les autores estudien aquest concepte en termes espacials i polítics, aprofundeixen sobre els nexes entre llar, poder i identitat, i analitzen com aquests llaços esdevenen imprescindibles per entendre la geografia crítica del concepte «llar» i les múltiples escales a partir de les quals pot ser abordat (el cos, l'habitatge, la ciutat, la nació i el món). En aquest sentit, Doreen Massey ha estat una persona clau en la conceptualització de la llar com un lloc en termes d'escala geogràfica, com també en la teorització de la llar com un lloc on s'estableixen relacions socials obertes, poroses i fluides. A més, la llar, com que és un lloc i un imaginari espacial, participa en la construcció de les identitats. Aquestes es produeixen i s'articulen a través de relacions de poder (relacions familiars i patriarcals, relacions que proporcionen estabilitat i seguretat) i, per tant, les llars esdevenen llocs de resistència, opressió o transgressió dels diferents grups socials.

La perspectiva de gènere en geografia ha permès veure fins a quin punt la llar i les relacions domèstiques estan generitzades i com el gènere esdevé crucial per estudiar les experiències viscudes i els imaginaris de la llar. La geografia feminista també ha captat la llar com un espai on

s'interrelacionen les esferes públiques i privades. És a dir, ha concebut la llar no només com un lloc de reproducció social, sinó també com un lloc de producció a escala global (per exemple: treball domèstic realitzat per dones migrants).

El llibre està estructurat en sis capítols. El primer correspon a la introducció; l'últim, a les conclusions, i els capítols centrals s'apropen a l'estudi de la llar a partir de diferents perspectives i escales. Al capítol segon, s'hi exposen un seguit de fonts escrites i visuals que permeten aproximar-nos a l'estudi d'aquest concepte: les històries de vida, les entrevistes, les cartes, les memòries, les autobiografies, les novel·les (es fa referència explícita als llibres *Beloved*, de Toni Morrison, i *My son's story*, de Nadime Gordimer, per la seva riquesa documental), les revistes, les pel·lícules (com ara *American Beauty* o *The Truman Show*), la fotografia, l'art i el disseny.

Al capítol tercer, s'hi analitza de quina manera les llars suburbanes americanes han reflectit i han reproduït els imaginaris normatius de la llar i la família i s'hi observa com la versió dominant de la casa suburbana pren la llar com un espai ideal per a la reproducció de les relacions de gènere patriarcal i heterosexuales. Dolores Hayden ha estat una de les autores que, de manera més crítica, ha examinat els llaços entre llar i nació, fent un èmfasi especial en l'estudi de la idealització de les llars suburbanes als Estats Units.

Al capítol següent, s'hi exploren les geografies imaginàries i materials de la llar en relació amb la política i amb la manera com les nacions són sovint dibuixades a través de la iconografia de l'espai domèstic i familiar. Més enllà de veure la llar com un espai privat separat de l'esfera pública i la política, la llar, per ella mateixa, és intensament política, ja que s'hi interrelacionen l'escala domèstica, la nacional i la imperial. S'hi comenta el cas de les llars britàniques a l'Índia i el paper domèstic que hi desenvolupaven les mares i les esposes britàniques per tal de garantir la identitat britànica a

casa seva. La figura de les mares esdevé, en molts contextos, simbòlicament central en la construcció de la identitat nacional i els discursos nacionalistes. Aquest fet també s'observa a l'Índia. La *Bharat Mata* (la Mare Índia) va ser un dels símbols centrals en el nacionalisme antiimperial en aquest país i va tenir molta importància en el sorgiment del nacionalisme hindú dels anys vuitanta. En aquest context, noves construccions de la feminitat i la maternitat van ajudar en el desenvolupament del procés de politització i la mateixa llar va esdevenir un lloc important en la lluita nacionalista. Les dones, per exemple, van polititzar casa seva (un espai sovint pensat com un lloc de silenci) tot organitzant reunions polítiques o reivindicant l'ús de roba confeccionada al seu país.

Finalment, el capítol cinquè se centra en l'estudi de la mobilitat transnacional (per raons econòmiques, guerres, persecucions o desposessions) i de com aquesta afecta la construcció del sentiment de pertinença a la nova llar (o país de destinació). S'observa, en els casos de transnacionalisme estudiats al llibre, com la construcció del sentit de lloc es configura a partir d'una hibridesa de sentiments entre allò viscut al lloc d'origen i allò experimentat al lloc de destinació. Així, doncs, en comptes de veure les llars i les identitats des d'un punt de vista estàtic, fix i singular, aquestes són vistes des d'una multiplicitat dinàmica de sentiments.

Per acabar, només ens queda insistir en l'interès d'aquest llibre i agrair l'esforç que fan les autores per centrar-se en aquest concepte, la llar, sovint oblidat pels geògrafs i les geògrafes, però que, contràriament i com hem pogut veure, integra i relaciona uns altres conceptes tan essencials en geografia com són el lloc, l'espai, l'escala, la identitat i el poder.

Anna Ortiz Guitart
Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Geografia
Anna.ortiz@uab.cat